

Plenum

Torsdag 18.3.2021 kl. 16.02—18.51

5. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om sätande i kraft och tillämpning av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i avtalet med Norge om fisket i Tana älvs vattendrag

Regeringens proposition RP 30/2021 rd

Remissdebatt

Talman Anu Vehviläinen: Ärende 5 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talman konferensen föreslår att ärendet remitteras till jord- och skogsbruksutskottet.

För remissdebatten reserveras högst 30 minuter. Vid behandlingen av ärendet följer riksdagen det för ärenden med tidtabell överenskomna förfarandet. — Minister Leppä.

Debatt

17.35 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys koskee muutoksia Tenon kalastussopimuksen voimaansaattamislakiin. Näillä muutoksilla varmistetaan lupamyynnin sujuvuus, parannetaan paikallisten lasten kalastusmahdollisuuksia ja saamelaiskulttuurin harjoittamista sekä turvataan omaisuuden suoja.

Suomen ja Norjan välisen Tenon kalastussopimuksen yhteydessä sovittiin, että kalastuslupien myynti siirtyy ely-keskukselta Tenon kalatalousalueelle. Kalatalousalue on aloittamassa luvanmyyntitehtävää tänä vuonna. Kalatalousalue on pieni organisaatio, jolla on rajalliset mahdollisuudet vastata kaikista hallinnollisista yksityiskohdista, joita Tenon kalastuslupien myyntiin liittyy. Lakimuutoksella parannetaan kalatalousalueen kykyä hoitaa tehtävä esimerkiksi täsmentämällä joitakin aiemmin lupamyymälälle kuuluneita kysymyksiä suoraan laissa.

Laissa säädettäisiin Tenon alueen ulkopuolella asuvien kalastuskiintiöiden haltijoiden käyttöön tarkoitettujen erilliskiintiöiden käytöstä. Lupien käyttöön oikeuttavan kalastusoikeuden määrästä säädettäisiin lailla luvanmyymälälle säädetyin päätösvallan sijaan. Lisäksi lupakiintiön käyttöön oikeutettujen kalastusoikeuden haltijoiden ryhmää täsmennettäisiin niin, että lupakiintiötä voisi käyttää vain ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeuteen perustuen. Näin lupakiintiön käyttö vastaisi sitä tarkoitusta, jota varten se on Teno-sopimuksessa osoitettu, eli se turvaisi muualla asuvien kiinteistönomistajien omaisuuden suoja.

Kalatalousaluetta koskevaa säätelyä täsmennettäisiin myös julkista hallintotehtävää hoitavan vastuiden ja valvonnan osalta.

Samalla lakimuutoksella paikkakuntalaisten alle 18-vuotiaiden luvat muutettaisiin maksuttomiksi lasten kalastusharrastuksen ja Tenojokilaakson saamelaisten kalastuskulttuurin edistämiseksi. Tämän tavoitteena on tukea saamelaisten kalastuskulttuurin välittymistä sukupolvelta toiselle. Samanlaisia muutoksia lasten kalastuslupiin on jo aiemmin saatu toteu-

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

tettua ulkopaikkakuntalaisten lasten osalta, kun Tenon kalastussääntöön on neuvoteltu muutoksia Norjan kanssa vuosittain käydyissä neuvotteluissa.

Arvoisa puhemies! Tämän nyt pöydällä olevan lakiesityksen lisäksi haluan käyttää tilaisuutta hyväkseni ja päivittää eduskunnalle Tenon lohikantojen ja tulevan kesän kalastuksen tilannetta.

Tenon lohikantojen tilaa on seurattu monipuolisesti ja kattavasti jo pitkään. Voimassa oleva Teno-sopimus on vähentänyt kalastuspainetta joessa suunnitelmien mukaisesti, mikä on luonut edellytyksiä heikkojen lohikantojen elvyttämiselle. Viime aikoina on kuitenkin havaittu hälyttäviä muutoksia. Seurannan perusteella mereltä palaavien lohien määrä on vähentynyt, ja Tenon lohikantojen tila on tällä hetkellä historiallisen heikko. Viime vuonna Tenon pääuomassa ja sivujoissa toteutetuissa seurannoissa havaittiin lähes kaikkialla seurantajakson pienimmät lohimäärät. Merivaellukselta palaava lohimäärä oli jo ennen Norjan rannikkokalastusta pienempi kuin asetetut kutukantatavoitteet. Siksi joudumme nyt käymään Norjan sekä paikallisten kalastajien, vesialueen omistajien ja yrittäjien kanssa vakavaa keskustelua siitä, miten tilanteeseen vastataan.

Elinvoimaiset lohikannat Tenojoella ovat tärkeä osa alueen saamelaiskulttuuria ja perusta matkailu- ja vapaa-ajankalastukselle. On ilmeistä, että Tenon lohikantojen tilanteen heikkenemisen pysäyttämiseksi tarvitaan mittavia Suomen ja Norjan yhteisiä toimia. Tämä tarkoittaa väistämättä rajoituksia tulevan kesän kalastukseen. Suomi pitää välttämättömänä, että lohikantojen elpymistä edistäviä toimia tehdään koko niiden elinkierron alueella joelta vuonoon ja merialueelle. Tästä me jatkamme keskusteluja Norjan kanssa. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kivisaari.

17.40 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministeri Lepälle asian esittelystä. Nuorten keskuudessa kalastus on suosittu harrastus. Lähes kaikki ovat sitä joskus kokeilleet, ja lähes joka kolmas nuori harrastaa kalastusta. Kalastuksen yhteydessä nuoret oppivat muun muassa kalankäsittelyä, ruoanlaittoa, veneen käsittelyä ja ympäristöstä huolehtimista. Nuoret itse kertovat kalastuksen parantavan muun muassa kärsivällisyyttä ja tarkkuutta sekä opettavan itsenäisyyttä ja selviytymistaitoja. Voimme siis todeta, että kalastus on merkittävä keino harjaannuttaa kansalaistaitoja ja henkistä ja fyysistä kuntoisuutta sekä lähentää ihmisen ja luonnon välistä kohtaamista.

Puhemies! Tällä hetkellä sääntely ei mahdollista vakinaisesti Tenojokilaaksossa asuvan alle 18-vuotiaan maksutonta kalastusta. Hallituksen esitys puuttuu muun muassa tähän epäkohtaan. Esityksen tavoitteena on siis edistää paikkakuntalaisten lasten ja nuorten kalastusharrastusta maksuttoman kalastusluvan avulla. Tämä edistäisi myös osaltaan saamelaisen kalastuskulttuurin välittymistä sukupolvelta toiselle.

Luonnonvarakeskuksen mukaan Tenojoen lohikantojen tila on heikko, kuten saimme kuulla myös ministeri Lepän puheenvuorosta. Tenojoen vesistön eri osissa toteutettujen seurantojen perusteella lohta on noussut Tenoon ja sen sivujokiin poikkeuksellisen vähän, merkittävältä osin vähemmän kuin koskaan aikaisemmin seurantahistorian aikana.

Toivon totisesti, että lohitalanne kohenisi tulevien vuosien aikana vaikkapa ihan siitä syystä, että ihmisten lautasilla kalansyönti ja kunnon lohinautinto eivät vähenisi, mutta myöskin tämä on perusta kalastusmatkailulle.

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

Kalastuslupakäytänteille on hyvät perusteet. Myös tämä mainittu kalastusmatkailu on merkittävä elinkeino Tenojoella. Hallituksen esitys siis edistää sujuvaa luvanmyyntiä sekä selkeyttää lupakiintiöiden käyttöä. Ei muuta kuin kalastelemaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiviranta.

17.43 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi erityistä kalastuslupakiintiötä koskevaan 12 §:ään uusi 2 momentti, jonka mukaan tätä kiintiötä olisi mahdollista käyttää ainoastaan ulkopaikkakuntalaisen omistuksessa olevan kalastusoikeuden perusteella. Voi sanoa, että tällä selvennyksellä turvataan ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeutta omistavien henkilöiden asemaa siten, että heidän kalastusoikeutensa suojaavan omaisuudensuojan ydin säilyy koskemattomana — näinhän hallituksen esityksessä sanotaan.

Selvennys on kuitenkin sikäli ulkopaikkakuntalaisille haitallinen, että tähän asti erityisen kalastuskiintiön lupia on voitu ostaa myös paikkakuntalaisten vuokralle antamien kalastusoikeuksien perusteella.

Arvoisa puhemies! En tiedä, onko puheeni seuraava osa sopiva tässä salissa, mutta totean kuitenkin sen, että perusongelma Tenojoen kalastuskysymyksessä näyttää olevan paikkakuntalaisten äärimmäisen pitkälle viety tavoite pitää Tenojoen lohet itsellään ja näin käytännössä torjua turismi, jonka kasvun luulisi olevan alueen asujaimistolle kokonaisuutena paljon kalansaaliita tärkeämpi asia ja joka tarjoaisi Tenojoen alueen asukkaille suuria tulomahdollisuuksia. Turistit ovat ainakin minun arvioni mukaan enemmän kiinnostuneita kalastuselämyksestä Tenojoella kuin Tenojoen lohista. Nyt monet turistit jäävät tulematta, koska turisteille tarkoitettu kalastuslupakiintiö on kovin pieni. Matkailutulot jäävät saamatta, mutta onhan tietysti mahdollista elää pelkällä kalallakin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kinnunen.

17.45 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Jatkan tässä keskustalaisten kalastuksen ystävien puheita. Moni suomalainen on löytänyt korona-aikana luonnon, ulkoilun, luontoliikunnan, metsästyksen ja kalastuksen uudelleen. Luontomatkailu ja kalastus ovat vahvassa nousussa.

Metsähallituksen mukaan kalastonhoitomaksuista kertyi viime vuonna tuottoa selvästi aiempia vuosia enemmän. Tenojoen virkistyskalastus on yksi esimerkki tästä. Kalastusmatkailu on tärkeä tulonlähde monille paikallisille Utsjoella, sillä se tuo alueelle yli 4 miljoonaa euroa vuosittain.

Joen rannoilla asuville ihmisille joki on tarjonnut perinteitä, virkistymistä sekä osalle myös elinkeinon hyvinkin pitkään. Kalastus on merkittävä osa Tenojoen saamelaisten elämää ja historiaa.

Iloitsen siitä, että harvaan asutun seudun parlamentaarinen työryhmä on ottanut kalastusmatkailun yhdeksi kehittämiskohteeksi. Toivon, että sen toimesta lähtee liikkeelle pilotteja ympäri Suomen.

Arvoisa puhemies! Tenojoen kalastuksen tulee olla kestävä, jotta lohta riittää tulevillekin sukupolville. Luonnonvarakeskuksen mukaan Tenoon ja sen sivujokiin on noussut hämmäntävän vähän lohia viime vuosina, eli tilanne ei näytä ollenkaan hyvältä, kuten kuu-

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

limme ministerin kertovan. Tarvitaan Suomen ja Norjan yhteistyötä. On katsottava kokonaisuutta ja kauemmaksi.

Esitetty lakiehdotus selkeyttää lupakiintiön käytön perusteita ja turvaa kiintiön kohdentumista sekä paikallisille että ulkopuolisille kalastajille. Lisäksi alle 18-vuotiaille säädetty maksuton kalastuslupa edistää osaltaan saamelaisen kalastuskulttuurin välittymistä sukupolvelta toiselle.

On tärkeää parantaa lasten ja nuorten kalastusmahdollisuuksia. Kalastus on hyvä ja terveellinen harrastus. Hyvä harrastus tuo hyvinvointia. Korona-aikana matalan kynnyksen harrastusmahdollisuudet ovat lapsillemme ja nuorillemme ensiarvoisen tärkeitä. Kalastus ei vaadi erityisiä puitteita eikä välttämättä kalliita välineitä mutta tarjoaa henkistä jaksamista poikkeusolojen keskelle.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Heinonen.

17.48 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvä ministeri Leppä! Muistan, kun olin pieni poika 70-luvulla ja nyt jo edesmennyt enoni Pekka Heikkilä lähti Tenolle vuosittain kalaan — ensimmäiset kokemukseni Tenolta näiltä ajoilta. Ja edelleen mökkipime lipastossa on Tenon kauhu, jolla hän siellä kalasteli.

Pidän hyvänä, että tämä sopimus on nyt uudelleen avattu ja arvioitu. Tämä omaisuuden suojakysymys on hyvä, paikallisten lasten kalastusmahdollisuuksien maksuttomuus on hyvä, ja pidän hyvänä myös sitä, että tänään eduskunta on tehnyt päätöksen, että perustuslakivaliokuntakin puheenjohtaja Rinteen johdolla tämän vielä läpi käy ja katsoo tämän kokonaisuuden huolella.

Kiitän myös teitä, ministeri Leppä, siitä, että kävitte hyvin läpi tätä Tenojoen kohtuullisen vaikeaa tilannetta, kiihottomasti ja rehellisesti tuoden niitä ongelmia esille. Kaiken kaikkiaan meidän vaelluskalatilanteemme on ollut haastava. Oikeastaan kaikki vaelluskalamme ovat uhanalaisia tai silmällä pidettäviä. Näitä vaellusesteitä on edelleen aika monissa paikoissa. Ja kun te, ministeri Leppä, olette ollut edeltäjienne tapaan hyvin aktiivinen näiden kalateidenkin parissa, niin kysyisin, kun varmasti tässäkin keskustelussa vielä loppupuheenvuoron käytätte, minkälaisia toimenpiteitä tälle vuodelle näiden vaellusesteiden poistamisille on tulossa ja miten vaelluskalojen tilannetta voidaan yleisesti parantaa ja näitä kalateitä rakentaa.

Ja varmasti jossain vaiheessa olisi mielenkiintoista saada myös vähän selvitystä siitä, kun jonkin verran näistä kalateistä on tullut myös palautetta, että ne eivät ole kaikki olleet niin onnistuneita. Tätäkin tilannetta on hyvä käydä läpi. Ne ovat kuitenkin kohtuullisen kalliita. On olemassa erilaisia ratkaisuja, ja on hyvä etsiä sellaisia, joilla saadaan paras mahdollinen tulos.

Mutta toivotaan, että näille Tenon kauhuille ja muille on vielä käyttöä tulevaisuudessaakin ja vaelluskalamme voivat entistä paremmin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Piirainen.

17.51 **Raimo Piirainen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä. Tämä on todellakin Suomen tunnetuimpia lohijokia, ja on hyvä turvata lohen nousu. Tietenkin toivon ministerille menestystä tässä neuvottelussa norjalaisten kanssa, että saadaan asia kohdilleen.

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

Tällä on erittäin suuri merkitys ollut myös harrastajakalastajille ja kalastukseen liittyville yrittäjille. Elikä tässä muutamana vuonna, kun tuli näitä rajoituksia ja ne eivät toimineet tai, sanotaanko niin, ne olivat epäsuhtaisia näitten harrastuskalastajien osalta, se vaikutti myös sitten siihen, että yrittäjät kaikkosivat sieltä. Tämän suuntaista viestiä on sieltä tullut, joten jos näihin rajoituksiin voisi tehdä semmoisen, että ne ovat viikossa jonkun päivän kiinni ja sitten taas ovat auki, niin että ne eivät ole silloin kiinni ja silloin auki ja silloin kiinni vaan että jonkunlainen rytmi tulisi siihen, että nämä kalastajat tietävät, miten tämä on rytmitetty, niin se varmasti auttaisi.

Tietenkin kaikki tämä muuntelu, mitä tässä on, edesauttaa paikallisia ja ennen kaikkea näitä kalastajia, jotka siellä käyvät, mutta ennen kaikkea myös nuoria. Koska kalastus, niin kuin metsästyskin, tahtoo olla semmoinen laji, että nuoret eivät ole oikein sinne intoutuneet, niin se maksuttomuus siinä olisi tavallaan kiihdytin tähän, että päästään harrastuksen piiriin.

Ei mitään muuta kuin että minä toivon menestystä norjalaisten kanssa neuvotteluissa tässä kala-asiassa. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiuru, Pauli.

17.53 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille esittelystä.

Koronan myötä luontoarvot, kansallispuistot ja retkeily ovat lisänneet huomattavasti suosiotaan kansalaisten parissa, ja uskon, että tämä on myös pysyvä trendi. Suomi on tässä suhteessa aivan erikoisen upea maa. Kalastus on yksi ulkoilumuoto, erittäin hyvä, ja tässäkin lakiesityksessä on nyt huomioitu esimerkiksi lapset ja nuoret ja alle 18-vuotiaiden paikallisten kalastusharrastuksen jatkaminen, ja tämä on tärkeätä metsästyksen osalta. Olemme huomanneet, että ongelmia rupeaa olemaan siinä, että kaatolupia jää käyttämättä, kun nuoria ei tule, että jos ei nuorena pääse mukaan, niin vaikeampi siihen on sitten myöhemmin innostua, tai se on ainakin epätodennäköisempää.

Vuonna 2017, kun asiaa viimeksi täällä käsiteltiin ja sopimukset tulivat voimaan, paikalliset yrittäjät olivat pulassa. Lehdet uutisoivat, että Teno on tyhjentynyt turisteista — tämä oli Ylen uutisten otsikko, ja vastaavia otsikoita oli vaikka kuinka paljon muitakin. Ja nyt myös koronan myötä matkailu on lisääntyvissä vaikeuksissa. Niin kuin mainitsitte aikaisemmin, lohikalojen tila on huono. Eli kolme vuotta sitten sanottiin, että tila on ikävä, kun jokivarret ovat tyhjentyneet turisteista; nyt ilmeisesti alkaa joki tyhjentyä lohista.

Kysyn teiltä, ministeri, miten näette paikallisten yrittäjien tilanteen. Ovatko he selvinneet vuoden 2017 ongelmista? Ja miten näette, että tämä käsittelyssä oleva hallituksen esitys vaikuttaa paikallisten yrittäjien toimintaedellytyksiin? Siinä on paljon myös tämmöistä kulttuurihistoriaa, kalastukseen liittyvää kulttuurin jatkamista mukana. Tiedän, että lausuntoja on monelta yrittäjätaholta pyydetty, mutta on hyvä myös kuulla tämä näkökulma suoraan ministeriltä, miten näette, ja se ei ole ollenkaan vähäpätöinen asia. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Eestilä.

17.55 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Kyllähän tässä paljon on niitä edunsaajia, jotka haluavat vaikuttaa tietyllä tavalla tämän lain käsittelyyn ja lopputulemaan, mutta itse näen tämän niin, että jos ajatellaan perustuslakivaliokunnan työtä, johon nyt ei kannata ottaa kantaa, niin on kaksi kalastajaryhmää, joiden perusoikeudet on turvattu perustuslailla.

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

Ne ovat saamelaiset alkuperäiskansana, kulttuurin kehittäminen ja harjoittaminen, ja sitten on omaisuudensuoja, joka koskee ulkopaikkakuntalaisia kiinteistönomistajia, ja lähtökohdina perustuslaissa käsittääkseni on se, että pyritään turvaamaan molempien oikeudet. Sen pitää olla se prioriteetti, kun näitä ratkaisuja tehdään.

Mitä tulee matkailuyrittäjien ongelmiin, niin tämä laki ei tietenkään niitä paranna, koska lupien varaaminen perustuu niin sanottuun nettikilpailuun, siihen, kuka kerkeää nopeiten varaamaan, ja tästä nettikilpailusta tulee ehkä yksi tämmöinen asia, jota me valiokunnassa varmaan rakentavalla tavalla pohdimme. Nythän tässä hallituksen esityksessä näitä mahdollisia lupia on enemmän, joita ihmiset pystyvät netistä varaamaan, ja esimerkkinä voin todeta, että kun joku kiinteistönomistaja, jolla saattaa olla vaikka kymmeneen lupaoikeus, menee nettikilpailuun kolme päivää myöhässä, kun on ollut matkoilla, niin ei omaisuudensuojaksi saa yhtään lupaa eikä pääse kalastamaan koko kesänä. Minun mielestäni tämä on perustuslaillinen ongelma, koska on kyseessä omaisuudensuojan ydin. Minä luulen, että näitä meidän täytyy pohtia sekä perustuslakivaliokunnassa että valiokunnassa, mutta keskeinen ongelma on juuri tämä, että matkailuyrittäjät eivät voi turisteille varata talvella niitä päiviä, milloin ne menevät, kun kukaan ei tiedä, kuka saa luvan ja mille päivälle, jos saa ollenkaan. Ja enemmän olisi pitänyt tietenkin viedä tätä koko järjestelmää siihen suuntaan, että lisätään rauhoituspäiviä, niin kuin todennäköisesti nyt joudutaan lisäämään Norjan kanssa neuvotteluissa, joissa kielletään myös verkkopyyntiä merellä, vuonos- ja joessa. Se olisi ollut parempi, ja sitten ilman muuta kalastuskiintiöt, eli paljonko saa kalaa ottaa. Me olisimme päässeet tällaisilla keinoilla samaan päämäärään ja tavoitteisiin, mutta matkailuyrittäjät olisivat edelleen voineet hyvin, koska he olisivat voineet rauhoituspäiville keksiä sitten jotakin muuta ohjelmaa turisteille, eli suurin kärsijä tässä kyllä ehdottomasti on ollut nämä matkailuyrittäjät.

Itse asiassa tähän hallituksen esitykseen sisältyy monia yksityiskohtia, joita minun mielestäni ei ehkä ole syytä tässä täysistunnossa ruveta yksityiskohtaisesti käymään läpi, mutta sen takia me joudutaan aika kova työ tekemään valiokunnassa — ja tietenkin perustuslakivaliokunta antaa lausunnon — mutta minä toivon ministeriltä rakentavaa otetta, että jos me joudumme joitakin pykälämuutoksia tai muita tekemään, niin se tehtäisiin hyvässä yhteisymmärryksessä. Edelleen totean, että tämä hallituksen esitys jättää valitettavasti vielä tiettyä tulkinnanvaraisuutta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että tässä taisi viimekertaisessa eduskunnan hyväksymässä voimaansaattamislaissa käydä samalla tavalla kuin tartuntatautilain 16 §:ssä, että eduskunta kyllä sääti järkevän ja oikean lain, mutta valitettavasti joku tulkitsi sitä niin, että tämä hyvä laki jäi käytäntöön panematta ja sen seurauksena Suomi syyllistyi valtiosopimusrikkomukseen, [Puhemies: 3 minuuttia on kulunut!] josta Norja reklamoi, ja sen takia tämä laki on täällä uudelleen.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Multala.

17.59 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Tässä Tenon kalastussopimusasiassa, kuten ylipäättään monessa kalastukseen liittyvässä kysymyksessä, on kyse monimutkaisista perusoikeuskysymyksistä, mutta ennen kaikkea siinä on tietysti kysymys siitä, että suojellaan uhanalaisia kalakantoja. Sen vuoksi näissä neuvotteluissa onkin erittäin vaikeaa monesti toteuttaa kaikkia näitä näkökulmia ja jokaisen osapuolen näkökulmasta oikeudenmukaisella tavalla.

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

Tapasimme tuossa muun muassa viime viikolla saamelaisia, jotka ovat huolissaan omista oikeuksistaan kalastaa Tenolla. Ja toisaalta sitten matkailuyrittäjät, paikalliset ovat huolissaan omista oikeuksistaan ja maanomistajat, ulkopaikkakuntalaiset omista oikeuksistaan ja niin edelleen.

Arvoisa ministeri, tässä esityksessä on paljon hyvää, mutta varmasti vielä jäljelle jää se huoli siitä, onko nytkään tilanne riittävä siihen, että kalakannat pääsevät elpymään ja ikään kuin voimme tasapainotella paitsi perusoikeuksien myös kestävä kalastuksen kanssa.

Arvoisa puhemies! Ehkä toiveenani on, kun nyt varmasti maa- ja metsätalousvaliokunnassakin asiaa käsittelemme, että voisimmeko katsoa näissä asioissa hieman pidemmälle ja ehkä lyhytaikaisesti kärsiä hieman sen eteen, että sitten tulevaisuudessakin meillä on kestävät lohikannat myös Tenojoella.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Sitten meillä alkaa olla tähän varattu aika käytetty. Ja nyt, jos ministeri haluaa, hän voisi lopuksi käyttää puheenvuoron. Jos on paikalta, niin 3 minuuttia, ja pöntöstä 5 minuuttia.

18.01 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ja kiitoksia hyvistä kommentteista, ehdotuksista, puheenvuoroista.

Ensinnäkin tämä tasapaino eri oikeuksien, mahdollisuuksien välillä on erittäin vaikea asia — sen kaikki tiedämme, niin kuin tässä moni kollega sanoi. Tämä on hyvä punnita. Ja on tärkeää, että perustuslakivaliokunta käy tämän lävitse tästäkin näkökulmasta, myös perusoikeuksien näkökulmasta, että se tasapaino on mahdollisimman hyvä. Kaikki lähtee tietenkin siitä, että me pystymme kohentamaan Tenojoen lohien kantaa, niiden joelle pääsyä ja sitä kautta lisääntymistä. Se on kaiken a ja o. Sen vuoksi nuo neuvottelut Norjan kanssa — niitä olen käynyt myöskin itse Norjan kollegan kanssa — ovat todella tärkeitä, ja meillä molemmilla on — sen voin ihan reilusti sanoa tässä — sama huoli Tenojoen lohikannasta. Nämä kaksi perusasiaa ovat kaiken päällä.

No sitten, puhemies, muutama kysymys tuli:

Vaellusesteitä puretaan. Rahoitusta oli viime kaudella enemmän kuin koskaan aikaisemmin, ja tälle kaudelle vielä lisättiin tätä rahoitusta. Eli jatkuvasti tehdään tätä työtä eri puolilla Suomea. Isompia ja pienempiä hankkeita, isompia ja pienempiä vesistöjä, joita avataan vaelluskaloille. Se työ on koko ajan käynnissä. Ja samaten tuota kalateiden kehittämistyötä tehdään samaan aikaan.

Sitten tuo yrittäjien tilanne: Totta kai se on erittäin tukala siellä. Se on myönnettävä tosiasia. Ja sekin juontaa juurensa tietysti siihen, että lohikannat ovat heikot. Tietysti kalastustahan tällä ei kielletä, vaan halutaan painottaa nimenomaan lohikantojen kasvua — sielähän on paljon muitakin kalalajeja, ja tämä auttaa tietysti. Useampi teistä myös kysyi tätä ja viittasi tähän. Onneksi siellä on muita kalalajeja, joilla on varsin hyvä kanta, ja siellä pystytään näitä tekemään, mutta lohi on lohi. Lohi on ihan eri asia kuin muut kalat, näin se vain on. Mutta siellä muita kalalajeja onneksi on.

No, sitten nettilupamyynnissä olevat ongelmat. Ei sitäkään voi vähätellä, totta kai se on näin: miten löydetään sellainen järjestelmä, joka olisi kaikin puolin tasapuolinen? Sitä on erittäin vaikea löytää. Mutta kun valiokunnat käyvät tätä lävitse, niin ilman muuta, jos sieltä löytyy sellaisia tapoja, joilla tätä voidaan toteuttaa niin, että nämä perusasiat jotenkin kohentuisivat, niistä mielelläni käyn sitten valiokuntien kanssa keskustelua. — Kiitoksia.

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

Förste vice talman Tarja Filatov: Debatten och behandlingen av ärendet avbryts. Behandlingen av ärendet fortsätter under detta plenum efter att de övriga ärendena på dagordningen blivit behandlade.

Riksdagen avbröt behandlingen av ärendet klockan 18.04.

Riksdagen fortsatte behandlingen av ärendet klockan 18.31.

Förste vice talman Tarja Filatov: Nu fortsätter behandlingen av ärende 5 på dagordningen som avbröts tidigare under detta plenum. — Ledamot Pitko.

18.31 **Jenni Pitko vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Tenojoen lohikanta on Luonnonvarakeskuksen laskelmien mukaan aallonpohjassa, ja ennusmerkit vuodelle 2021 ovat huonot. Tämä on erittäin huono uutinen. Tärkein muutos tässä laissa, mitä nyt olemme tekemässä, kuitenkin lienee se, että kalastuslupien myyntioikeuden siirto on siirtymässä kalastusalueelle, ja muut tässä vaiheessa ovat melko teknisiä. Merkittävä muutos on kuitenkin myös tämä paikkakuntalaisten alle 18-vuotiaiden kalastuslupien vapauttaminen lupamaksusta, mitä tässä salissa on tervehditty ilolla, ja itsekkin niin teen.

Tenojoen kalastukseen liittyy erittäin vahvasti saamelaisten oikeudet. Suomi ja Norja ovat saaneet kansainvälisillä areenoilla huomautuksia Tenon kalastussopimuksen negatiivisesta vaikutuksesta saamelaisten oikeuksiin. Suomi on myös saanut huomautuksia siitä, että lainsäädäntömme ei tunnusta saamelaisten elinkeinoja alkuperäiskansan elinkeinoiksi, mikä tekee saamelaisten asemasta erittäin haavoittuvaisen. Tenon kalastuskäytännöt on tästä esimerkki. Saamelaisten oikeuksien toteutumiseen on vielä matkaa tämänkin lain jälkeen, ja niitä tulee näissä yhteyksissä aina pyrkiä edistämään. Tämä laki ei valitettavasti paranna merkittävästi saamelaisten oikeuksia, muttei myöskään niitä heikennä. Saamelaisten oikeuksien tulisi olla aina Tenojoen säädöksissä lähtökohtana. Sen lisäksi ja ohella aivan ehdottomasti lähtökohtana tulee olla myös se, että Tenojoen vesistön lohikantojen elpyminen ei vaarannu. Haluankin tässä kiittää ministeri Leppää, joka toki on jo nyt lähtenyt, tästä voimakkaasta kannanotosta esittelypuheenvuorossaan kalakannan elpymisen puolesta: kiitos siitä.

On huomattava, että kun puhumme tästä Tenojoen kalastuksesta ja tiedämme minkälainen kalastuspaine siellä on, kuinka täällä salissakin ollaan puhuttu voimakkaasti vapaa-ajankalastajien puolesta ja kalastusmatkailun potentiaalista, niin on muistettava myös se, että me suomalaiset olemme itse tuhonneet vaelluskalakantamme kaikista isoista joistamme. Mikäli tekisimme aidosti ja kunnianhimoisesti töitä sen eteen, että saisimme palautettua vaelluskalat esimerkiksi Kemi- ja Oulujokeen, voisi näissä paikoissa lisätä myös vapaa-ajankalastusta, ja näin myös Tenojoella paine kalastukseen vähenisi. Me saisimme lisää kalaa ruokapöytään, kuten tässäkin on puhuttu, ja saisimme mahdollistettua tätä tervehkistä hyvää harrastusta yhä useammille. Mutta toki kaiken keskiössä on luonnon monimuotoisuuden vaaliminen.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Risikko poissa. [Paula Risikko: Ei ole!] — Ei, anteeksi. Täällä on kuollut kulma. Pyydän anteeksi, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

18.34 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Meillä on tällä hetkellä täällä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain muuttamisesta. Olen erittäin tyytyväinen siihen, että täällä salissa on myös perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ja myöskin valiokunnan jäseniä kuulolla siitä, mitä nyt aion sanoa, ja olen erittäin tyytyväinen, että perustuslakivaliokuntaan tämä menee lausunnolle. En tietenkään ota nyt kantaa siihen, mikä tässä on sitä perustuslaillista rajaa ja mitä siellä pitää sitten käydä, mutta sanon muutaman kohdan täältä, mitkä ainakin pitää ottaa huomioon.

Ensiksi tämä asetuksenantovaltuus, 12 §: siinä on yksi kohta, arvoisa valiokunnan puheenjohtaja ja valiokunnan jäsenet, mihin toivon teidän kiinnittävän huomiota.

Toinen teema, jonka haluan nostaa, on erityislupakiintiön kerroin 12 §:ssä. Tämä lainmuutosesitys nimittäin ei noudata sitä periaatetta, jonka ministeri Leppä toi esiin eduskunnassa esitellessään aikoinaan valiokuntansa mietintöä eli maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintöä 2/2017 keväällä 2017. Hän sanoi näin, tai se mietintö sanoo näin: ”Lupia on mahdollista lunastaa asetettavan lupakiintiön puitteissa siten, että minimiomistus takaisi yhden luvan kiintiöstä.” Tämä lakiesitys nyt vesittää tämän takuun, mikä aikoinaan on tehty.

Yksi teemani liittyy erityislupien siirtoon matkailukalastajille. Kysymys kuuluu, miksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo lakiesityksen 12 §:n perusteluissa, että luvan myyjä voisi siirtää ulkopaikkakuntalaisten kiinteistönomistajien omaisuudensuojaksi määrättyjä erityislupia myytäväksi matkailukalastajille. Professori Kaarlo Tuorihan on antanut aikoinaan asiantuntijalausunnon tästä, ja hän sanoo lausunnossaan sanatarkasti näin: ”Erityisluvat eivät Suomen oikeuden mukaan ole koskaan kuuluneetkaan matkailijalupakiintiöön, eivätkä ne voi sinne myöskään palautua.” No, mikä voisi olla se peruste, että professori Tuorin näkemys voidaan tässä nyt sivuuttaa? Se on varmasti hyvä kuulla siellä valiokunnassa.

Kysymys, johon täällä myöskin kiinnittäisin huomiota, on erityisluvan raja-arvo ja ensimmäinen erityislupa. Miksi hallituksen esityksessä on pitäyditty pitämään 0,5:tä ensimmäisen erityisluvan raja-arvona? Tämä on yksityiskohtaista asiaa, mutta jotta tiedätte sitten, kun sitä käsittelette.

Täällä oli minulla muitakin muutamia. Nostan ihan vain vaikutusarvioinnin eli vaikutusarvioinnin puuttumisen. Onko vaikutusarviointi tehty riittävän kattavasti mahdollistamaan valiokuntien työ? Hallituksen esityksen tulisi sisältää arvio lainsäädännön vaikutuksista, jotta lainsäätäjät tietää, mistä on kysymys. Esimerkiksi millaisille vesialueille lakia ollaan säätämässä eli vesialueiden omistussuhteet suhteessa yksityinen ja valtio? Kuinka paljon ulkopaikkakuntalaisia kalastusoikeuden haltijoita on? Mikä on heidän omistusoikeutensa määrä verrattuna paikkakuntalaisiin ja valtion omistuksiin? Mikä esityksen mukaan on heidän käytännön kalastusoikeutensa ja niin edelleen? Kalastusoikeuden sisältö verrattuna paikkakuntalaisiin kiinteistönomistajiin? Ihan tällaisia kysymyksiä siitä vaikutusarvioinnista puuttuu.

Ja sitten tietysti suhde perustuslakiin: Onko hallituksen esityksessä otettu perusoikeuksia huomioon riittävällä tavalla? Hallituksen esityksessä nimittäin todetaan: ”Esityksessä tarkoitettu muutos ei loukkaa omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön, ja näin ollen esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.” En ota tietenkään kantaa siihen, onko näin, onko tässä mitään ongelmaa, mutta haluan, että näitä nostetaan.

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

Yksi teema on myöskin tämä osakasluettelo, mikä siellä on.

Ja sitten vielä yksi teema on ely-keskusten valvontavastuu. Nimittäin lakiesitykseen 30/2021 on kirjattu ely-keskuksella olevan oikeus kalatalousalueen valvontaan. Kysymys kuuluu, miksi lakiesitykseen ei ole kirjattu kalastuslain mukaisesti ely-keskusten valvontavastuuta. Eli miksi tässä on oikeus, mutta kalastuslaissa on vastuu ja velvollisuus?

Nämä ovat sellaisia asioita, mitä täältä nyt noukin, eikä tässä vielä kaikki: siellä on vielä muutamiaakin asioita.

Mutta aivan kuten sanoin, niin on erittäin mainiota, että meillä on perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja täällä kuulolla. Tiedän, että nämä tulee siellä teille sitten eteen, ja toivon, että otetaan vakavasti tämän käsittely, vaikka on paljon yksityiskohtia sisältävä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eestilä.

18.40 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Arvoisa perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja! — Nyt täytyy näin todeta, koska minun käsitykseni mukaan tämä lakiesitys käsittelee nimenomaan perusoikeuksia, ja oma käsitykseni on, että kohtalaisen vaikealla tavalla, eli nämä eivät missään nimessä ole yksiselitteisiä.

Ensinnäkin lähtisin kuvaamaan tilannetta, miksi tämä lakiesitys täällä — osittain — on: Suomihan solmi valtiosopimuksen Norjan kanssa, ja siihen sopimukseen oleellisena osana kuuluvat kalastussääntö ja Tenon voimaansaattamislaki. Kun kahden valtion välillä tehdään sopimuksia, niin lähtökohta yleensä on, että valtiot huolehtivat itse oman oikeusjärjestelmänsä puitteissa, että valtiosopimusta noudatetaan ja sitä ei rikota. Miksi tämä täällä on, niin tähän liittyy aika vahvasti juuri tämä edustaja Risikon nostama esitys, tämän Tenon voimaansaattamislain 12 §. Nimittäin siinä entisessä, tällä hetkelläkin voimassa olevassa laissa lukee sanataarkasti 12 §:n kohdalla: ”Luvan myynnistä vastaava taho määrittelee osakasluettelon perusteella kertoimen, jonka mukaan oikeus lupaan määräytyy.” Ja syyttämättä ketään minun täytyy todeta, että tänä päivänäkin tämä luvan myynnistä vastaava taho ei ole tätä kerrointa määrittänyt, ja sen takia juuri on tullut se ongelma, että ruvettiin tekemään tätä päivävuokrausta, jolloin tosiasiaa sivuutettiin valtion luvanmyyntimonopoli, joka valtiolle oli valtiosopimuksen perusteella annettu. Jos oma käsitykseni on oikea, niin kun me solmimme valtiosopimuksen, johon sisältyy voimaansaattamislaki, se toimii prioriteettina ja kalastuslaki on sille alisteinen. Ja nyt tapahtui semmoinen ilmiö, kun tämä voimaansaattamislain 12 § antoi ulkopaikkakuntalaisille kiinteistönomistajille, joita minun käsittääkseni on yli tuhat Tenojokilaaksossa, ei mikään pikku porukka, oikeuden kalastaa, koska kiinteistörekisteriin merkitty oikeus muodostaa omaisuudensuojan ytimen. Nyt kun tämä vuokraustoiminta sallittiin, niin silloin siinä todellisuudessa tapahtui näin, että vuokraamalla omistajan oikeudet lisääntyivät. Miten suomalaisessa oikeuskäytännössä on mahdollista, että omistajan oikeudet lisääntyvät vuokraamalla? Näin kävi juuri sen takia, kun voimaansaattamislain 12 §:ää ei noudatettu. Nyt se on täällä eri muodossa, siinä muodossa, mitä on haluttu, kun sitä ei ole noudatettu, ja tästä tämä sotku on alkanut, ja Norja reklamoi Suomea. Norjalaiset olivat täysin oikeassa minun käsitykseni mukaan.

Nyt me ollaan tässä tilanteessa, ja tämä johti siihen, että nämä kiinteistönomistajat, joiden omaisuudensuojan ytimeksi juuri tämä kiinteistörekisteriin merkitty kalastusoikeus oli tällä lailla annettu — ja se kerroin piti muodostaa niin, että jokainen sai sen luvan — nyt kun nämä netissä menivät kilpailun kautta, huomasivat, että he eivät saa sitä lupaa, kun

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

joku muu oli varannut sen, ja sen jälkeen siellä netti-ilmoituksilla ja monilla muilla jonkun omaisuutta myytiin rantakivillä, että ostakaa turistilupa, manttaalilupa, että saatte 24 tuntia kalastaa. Tämä on tosiasia, mitä on tapahtunut.

Minä olin hyvin pahoillani. Tein 2019 kirjallisen kysymyksen, milloin hallitus lopettaa laittoman luvanmyynnin Tenolla. En voi mitään kansanedustajana. Hallinto tekee niin kuin tekee, mutta tämä on pakko tuoda esille, arvoisa puhemies. Ei tämä näköjään riitä, että eduskunta tekee järkeviä lakeja ja käyttää niihin kuukausitolkulla aikaa, kun joku ei niitä noudata ja tulkitsee niitä eri tavalla, mitä eduskunta on suoraan tänne kirjoittanut.

Mutta mitä tämä hallituksen esitys nytten tekee, niin tässä tapahtuu semmoinen ilmiö, että kun tänne lakiin pannaan — siis lakiin pannaan — kerroin kuusi, joka on mielivaltaisen, ei se perustu mihinkään osakkuuslukuun, joka on Maanmittauslaitoksen pitänyt määritellä, joka on helposti määritelty, koska todellisuudessa, vaikka valtio myy lupia ja on itselleen ottanut monopolin, niin tämä kalastusoikeuksien omistus Tenojoella ja Tenojokilaaksossa on pääasiassa yksityisessä omistuksessa. Valtio on pieni omistaja, mutta tämä on vanhaa perua, koska tämä oikeusperusta ei ole sitä, miltä se näyttää, koska on väärin tullut valtion osuus ja omistuksen määrä. Näin ollen tässä tapahtuu juuri tämä, joka nyt pitäisi miettiä, että voiko tämä olla mahdollista, että jos ihminen ei netistä kerkiä varaamaan omaa omaisuuttaan, vaan sen varaa joku toinen, niin hän jää ilman sitä. Tämä muodostaa minun mielestäni tämän omaisuudensuojan ytimen ongelman.

Sitten täällä on muitakin ongelmia, että jos se tulkitaan — niin kuin se pitääkin tulkita — että se on kiinteistönomistajan kiinteistörekisteriin merkitty omaisuus, niin voiko valtio tältä omistajalta kysymättä palauttaa sen omaisuuden jollekin myyntiin, jos tämä ihminen haluaa itse vaikka suojella Tenon aluetta, kun tietenkin perustuslain 20 §:n nojalla ympäristövastuu on kaikilla. Näin ollen tämä muodostaa tällaisia juridisia ongelmia. Se on toinen juttu, mitä mieltä joku on siitä, pitääkö nämä oikeudet poistaa kokonaan. Ne ovat mielipiteitä, mutta tämä on juridiikkaa. Ja sen takia tässä on tapahtunut myös semmoinen oman näkemykseni mukaan erittäin kielteinen juttu, että tässä ovat ihmisryhmät ruvenneet taistelemaan vastakkain. Siellä puhutaan mökkiläisistä, vaikka eihän sillä mökillä ole mitään tekemistä kiinteistölle merkittyjen oikeuksien kanssa, se on ihan sama, onko se mökki siellä vai ei, ja siinä on tullut semmoinen väärä filosofia, ja matkailijat siitä kärsivät ja matkailuyrittäjät siitä kärsivät. Tämä on todella valitettavaa, ja sen takia käytän täällä tämän puheenvuoron, että nämä pitää oikeasti hoitaa niin, että se peruste on juridinen eikä jonkun mielipide, vaikka se olisi kuinka kovasti huudettu se mielipide — sillä tavalla asioita ei voi ratkaista.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni tämä sekoitti pakan kokonaan, kun ruvettiin tämän netin kanssa kilpailemaan, koska se on epäoikeudenmukainen myös niitä ikäihmisiä kohtaan, jotka omistavat ja jotka eivät oikeasti osaa näppärästi hoitaa, koska se on sekuneista kiinni, saako sen luvan. Sen takia pidän itse sitä entistä järjestelmää parempana, sinne pystyi kuka tahansa menemään, nauttimaan Lapin luonnosta ja kalastamaan, ostamaan luvan. Totta kai tämä ylikalastus on se, minkä takia nyt pitää Norjan kanssa neuvotella, että me saamme sitten sekä merellä, vuonoissa että joissa vähennettyä kalastusta ja vähennettyä sitä kaikilta ryhmiltä, mutta se, mitä olisi minun mielestäni pitänyt tehdä, että tätä sotkua ei olisi olemassa, on, että olisimme vain määritelleet, että jokainen voi ostaa sen luvan, mennä nauttimaan Lapista ja matkailuyrittäjät olisivat saaneet pitää elinkeinonsa, olisi menetetty niin, että olisi vain pantu lisää rauhoituspäiviä [Puhemies: 7 minuuttia!] kaksi päivää, kolme päivää, neljä päivää ja vähennetty sitä kalastusta kaikilta ryhmiltä, niin silloin

Punkt i protokollet PR 24/2021 rd

tämä perustuslain 20 §:n ympäristövastuu olisi toteutunut kaikkein parhaiten eikä olisi näitä kärhämisiä.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kalmari.

18.47 **Anne Kalmari kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä on käytetty paljon hyviä puheenvuoroja, ja kun näitä puheenvuoroja on kuunnellut, jokainen ymmärtää, että on kyse hyvin monisäikeisestä asiasta. Tässä pitää ottaa huomioon niin kalavesien omistajien oikeudet, joista edustaja Eestilä tuossa puhui, mutta puhui yleisesti muustakin, pitää ottaa huomioon paikallisten oikeudet ja erityisesti saamelaiden oikeudet, mutta ennen kaikkea tulee ottaa huomioon tämän lohen oikeudet niin, että se lohi siellä Tenolla säilyisi, että meillä olisi tulevaisuudessakin jotakin, jolla vaivata aivonystyröitämme.

Ja ihan tähän liittyen: Tässä on paljon eri asioista puhuttu, mutta yksi asia on jäänyt vähän vähemmälle, ja se on juurisyyt, juurisyyt sieltä Norjan puolelta. On aika epäileä, jos ne lohikalat kalastetaan jo siellä vuonolla ja ihan kaikkea kalastusta ei edes kirjoihin ja kansiin mene. Olemme nostaneet tämän asian myös ministeri Lepälle, kun hän käy niitä neuvotteluja siellä Norjan puolella, että näin ei saa tapahtua jatkossa. Ja myöskin toivon esimerkiksi WWF:ää tukeksimme tässä sillä tavalla, että kun siellä norjalainen kassilohi helposti sekoittuu tähän aitoon ja alkuperäiseen loheen, niin se tuo mukanaan sitten erilaisia kalatauteja. WWF:n kannattaa olla kotimaisen kalan puolella. Aina, kun sitä syö, on otettu huomioon ympäristöasiat ja kalakantojen kestävyys.

Tässä se, mitä halusin sanoa. Tämä käsitellään perusteellisesti siellä valiokunnassa. Ja tuossa ministerikin jo antoi sellaisia hyviä emmeitä siitä, että jos saamme esimerkiksi tätä käytännön järjestelmää, lupien ostoproblematiikkaa, jotenkin helpotettua, niin silläkin voi olla helpotusta näihin vaikeisiin kysymyksiin. — Kiitoksia.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till jord- och skogsbruksutskottet, som grundlagsutskottet ska lämna utlåtande till.